

Helhetlig seksualitetsundervisning – å implementere i lærerutdanningen

Stine Cathrine Hasle ved USN

Lærer Stine Cathrine Hasle - seksualitetsundervisning

- **PhD-kurs 2018 – 2022**

- Samarbeidsbasert forskning, USN
- Helseintervensjoner, OsloMet
- Yrkesdidaktisk forskning, OsloMet
- Yrkespedagogisk forskning, OsloMet

- **Videreutdanninger 2007 - 2017**

- Å møte traumeutsatte, OsloMet
- Tiltak mot seksuelle overgrep, HiØ
- Samarbeidsbasert forskning i psykisk helse, USN
- Familieterapi og systemisk praksis, VID
- Sexologi fra UiA og UiO

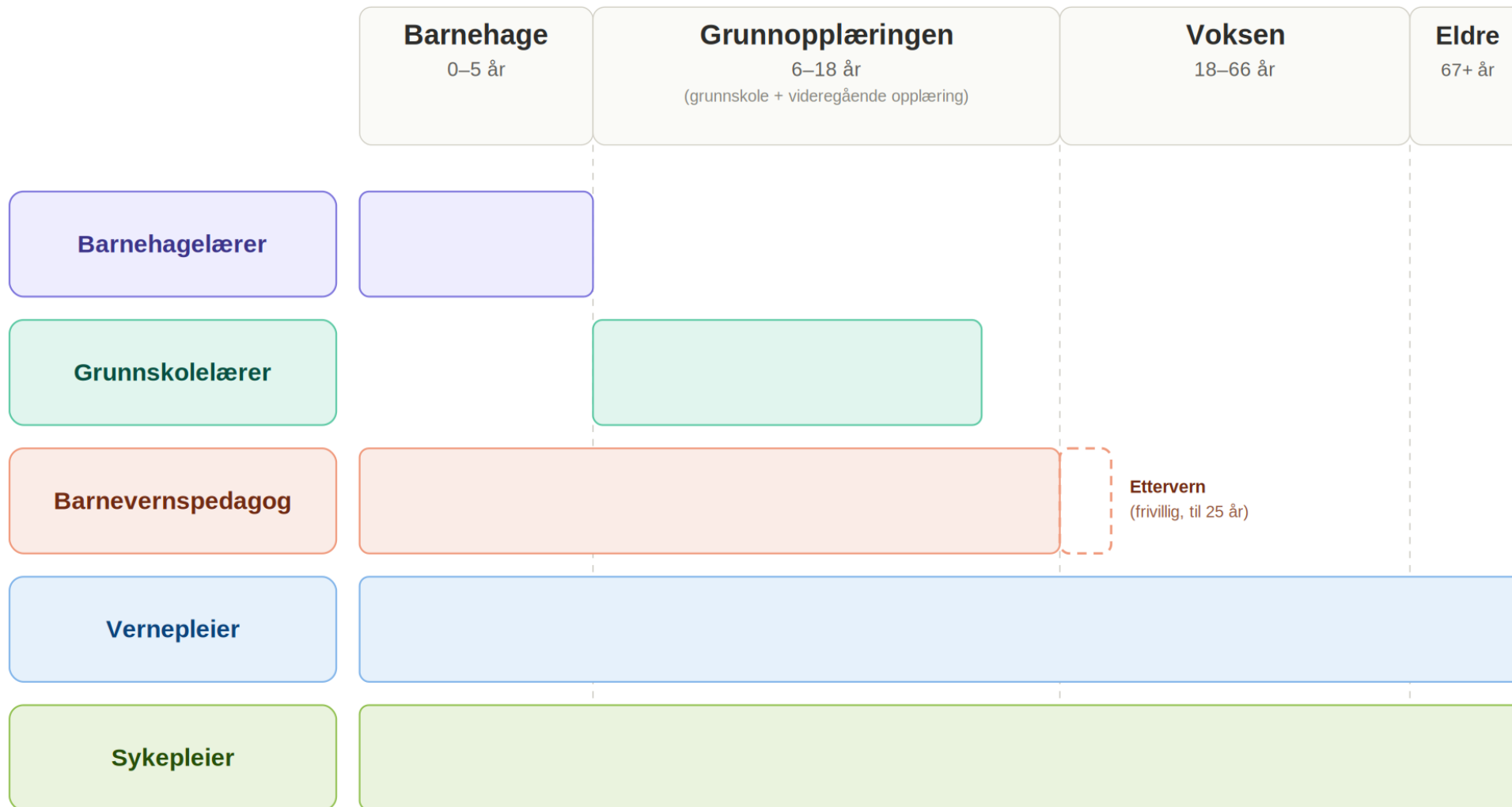
Arbeidserfaringer (et utvalg)

- Ansatt ved USN siden 2022 underviser og forsker
- Ti år ved OsloMet, fagansvarlig for to masteremner
- Tolv år i grunnskolen. RLE-lære, samfunnsfaglærer
- Manusforfatter for en rekke undervisningsfilmer:
 - Om kommunikasjon for profesjoner
 - Om mobbing og vold for elever
 - Tilgjengelig på Jeg vet.no og NRK

Tilskudd fra helsedirektoratet for å øke kompetanse innen tematikken i 5 grunnutdanninger via Canvasressurser:

- «Barn i sårbare livssituasjoner» Barnehagelærerutdanningen
- «Elever i sårbare livssituasjoner» Grunnskolelærerutdanningen
- «Personer i sårbare livssituasjoner» Vernepleierutdanningen
- «Seksuell helse og kommunikasjon» Sykepleierutdanningen
- «Faglige, juridiske og etiske perspektiver på seksualitet, kjønn og familie» Barnevernspedagogutdanningen

Ulike ansvarsroller og vi samarbeider i et livsløpsperspektiv

Canvasmodulene er et både et tiltak og en forskningsarena.

- Aksjonsforskning – pilot ved campus Vestfold BLU på 9 klasser i SRLR, BULL 1&2 og LSU
- Pre- posttest – ved campus Porsgrunn GLU på 1 klasse i PEL4 og PEL2
- Scoping review - Traumeinformert pedagogikk (TIP) i lærerutdanninger
- Mer kommer
- Ideer og samarbeid er velkomne

Ved USN en start på pedagogisk innovasjon - samskaping

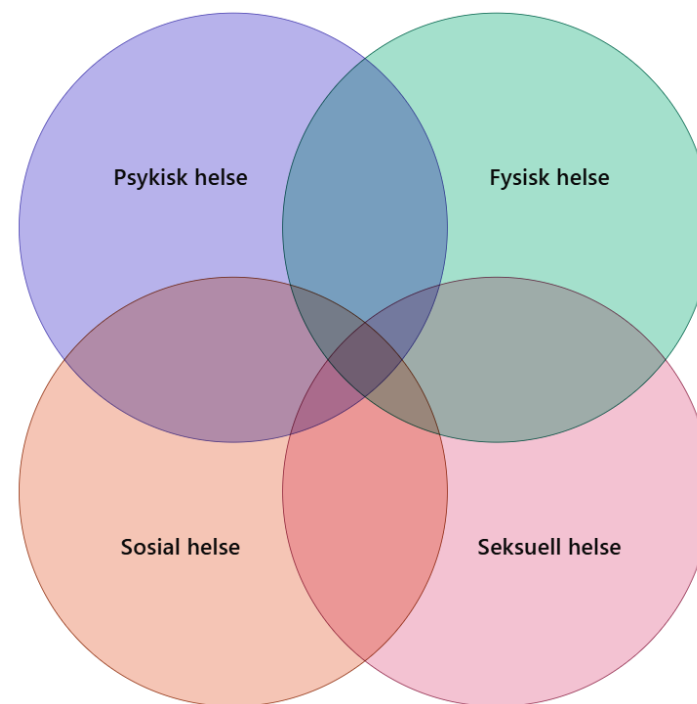
- Vi har utviklet undervisningsressurser, i egne Canvasrom
- Høringsinnspill, testing og implementering i profesjonsutdanningene
- Lærerutdannere får tilgang til Canvasmodulene og har metodefrihet
- Tilgang til undervisningsvideoer, case, interaktive fotografier (360), refleksjonsoppgaver
 - Bro mellom utdanning og praksisfelt
- Tverrfaglig og tverretatlig
 - Flere perspektiver og samarbeid

Eksempel på tverrfaglig våkenhet

- Studentene får «gå inn i rom i skolen, og møter «en elev i en sårbar livssituasjon»
- Studentene skal øve på å se bak oppførsel og lytte til smerteuttrykk hos eleven
- Studentene får 3 lister i Canvas over tegn og atferd delt i fysiske tegn, psykiske tegn og sosiale tegn
- Studentene lærer at ulike profesjoner (yrker) supplerer hverandre, vi har ulike utdanninger som kan styrke samarbeidet når vi skal drøfte fysiske tegn, psykiske tegn og sosiale tegn hos en elev
- **Konkret eksempel: kroppsspråk lukket og benstilling innover**
 - fysisk tegn på hofteladdsdysplasi? (kommunens fysioterapeut, skolehelsetjenesten)
 - psykisk tegn på sorg, frykt for andre, krenkelser eller seksuelle overgrep? (skolepsykolog, PPT)
 - sosialt tegn på mobbing? (lærere, SFO ansatte, skoleassistenter, spesialpedagoger)

Rektor ved USN – minner om **helhet** og flere helsedimensjoner

- Rektors støtte og video på prosjektet nettside kan sees her: Personer i sårbare livssituasjoner – (USN)
- Illustrasjon av samspill mellom dimensjonene: psykisk helse, fysisk helse, seksuell helse og sosial helse.
- Endring i én dimensjon kan påvirke de andre helse-dimensjonene til en person.

Eksempel på studentoppgave i Canvas

Studentene for i oppgave å gå inn på nettsiden til kommuner og søke etter:

- **Kommunens handlingsplan** mot vold i nære relasjoner
- Søke etter flytskjema – hvem gjør hva, når man bekymrer seg for en elev
- Finnes det en **Handlingsplan om seksuell helse** hos kommunen?
 - Ordsøk, studentene blir kjent med innhold og mangler
 - Studentene sjekker om **Barnekonvensjonen** er en realitet i kommunen
 - Hva finnes, hvordan styrke samarbeid i kommunen?
 - Både handlingsplaner og BK gir dem gode argumenter som kommende lærere

13 Canvasmoduler: Elever i sårbare livssituasjoner

- Tidligere tittel: Helhetlig seksualitetsundervisning
- Etter høringsinnspill fra ledelsen og kollegaer ved USN
 - tittel: Elever i sårbare livssituasjoner
 - mer om psykisk helse og fysisk helse
 - flere skreddersydde canvas – for hver profesjon, ikke felles
 - mer spesifikk koblet på emners læringsutbyttebeskrivelser

Hva er helhetlig seksualitetsundervisning?

- Navnet **seksualundervisning** har blitt endret til **helhetlig seksualitetsundervisning**, både nasjonalt og internasjonalt for å understreke at barn og unge skal både lære om det positive og det negative.
- På engelsk heter det **comprehensive sexuality education**, forkortet CSE.
- Helhetlig signaliserer at innholdet skal favne bredt, handle om det lovlige og ulovlige, inkludere mangfoldsperspektiver på kropp, kjønn og funksjonsvariasjoner. Følelser og relasjoner er også sentral tematikk i **helhetlig seksualitetsundervisning**.

Vi tar en titt i canvas og på modulenes titler

- *Elever i sårbare livssituasjoner med
 - Velkommen modul
 - + 13 canvasmoduler

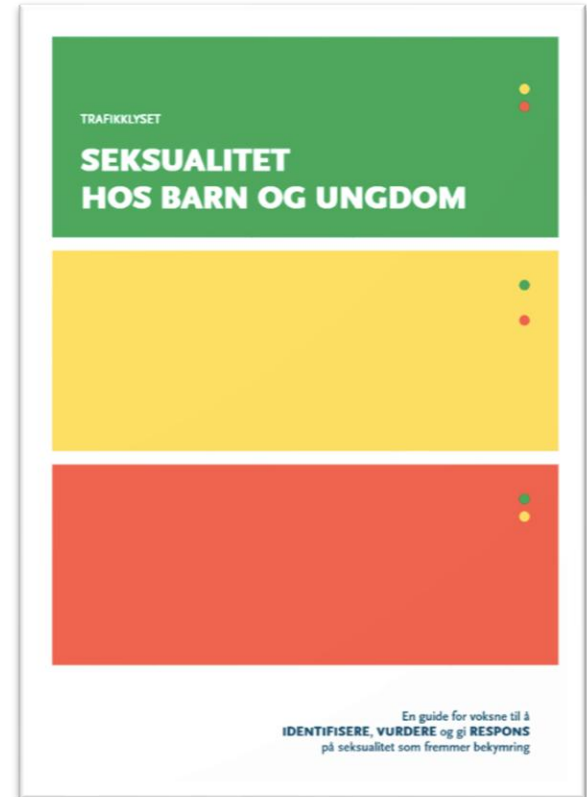
Helhetlig seksualitetsundervisning i lærerutdanninger

- Det er en læreplanbasert prosess av undervisning og læring om:
 - de kognitive, emosjonelle, fysiske og sosiale aspektene av seksualitet.
- Lærerstudenten får handlingskompetanse til å utvikle undervisning til sine målgrupper.
- Lærere skal kunne gi elever undervisning som gjør elevene i stand til å:
 - Realisere sin **helhetlige helse**, velvære og verdighet
 - Utvikle respektfulle sosiale og seksuelle relasjoner, trygg grensesetting
 - Vurdere hvordan deres valg påvirker eget velvære og andres
 - Forstå og sikre beskyttelse av sine rettigheter gjennom hele sitt liv (UNESCO, 2018, s. 16)

Lohan, M., & López Gómez, A. (2023). Comprehensive sexuality education: An overview of the international systematic review evidence. UNESCO & UNFPA.

Lærerstudenter øver på kvalitetsvurdering av materiell

- For eksempel heftet TRAFIKKLYSET <https://www.seksuellatferd.no/> som er tilpasset i Norge av B Hegge etter AIM og Simon Hackett's def., 2010,2016
- Studentenes liste for vurdering
 - Hvilket barnesyn og læringssyn ligger til grunn?
 - Er innholdet aldersadekvat og rettet mot en definert målgruppe?
 - Tilbyr ressursen variasjon i form og innhold?
 - Har den etterprøvbare referanser og forskningsbasert grunnlag?
 - Er Barnekonvensjonen og barns rettigheter ivaretatt?
 - Inneholder ressursen tydelige mangfoldsperspektiver?
 - Er den digitalt tilgjengelig, oppdatert og gratis?

Hvordan gjøre klasserommet trygt når man skal ha helhetlig seksualitetsundervisning?

- Traumeinformert pedagogikk (TIP)
- Den språklige kjøreregelen (anonymisering)
- Kunnskapsbærende språk (presist språk)

Start: Det vi snakker om kan virke ulikt på oss.

- Det finnes hjelp for å håndtere ubehagelige og overveldende følelser.
- Trenger noen hjelp se: [Hjelpetelefoner og nettsteder | Rådet for psykisk helse](#)
- **Mental Helse Hjelpetelefonen** Telefon **116 123** (hele døgnet)
- Alarmtelefonen for barn og unge TLF **116 111**
- Nødnummer TLF **112**
- Politi TLF **02800**

Vise: selvhjelpsøvelser (prof og psykolog A. Dyregrov)

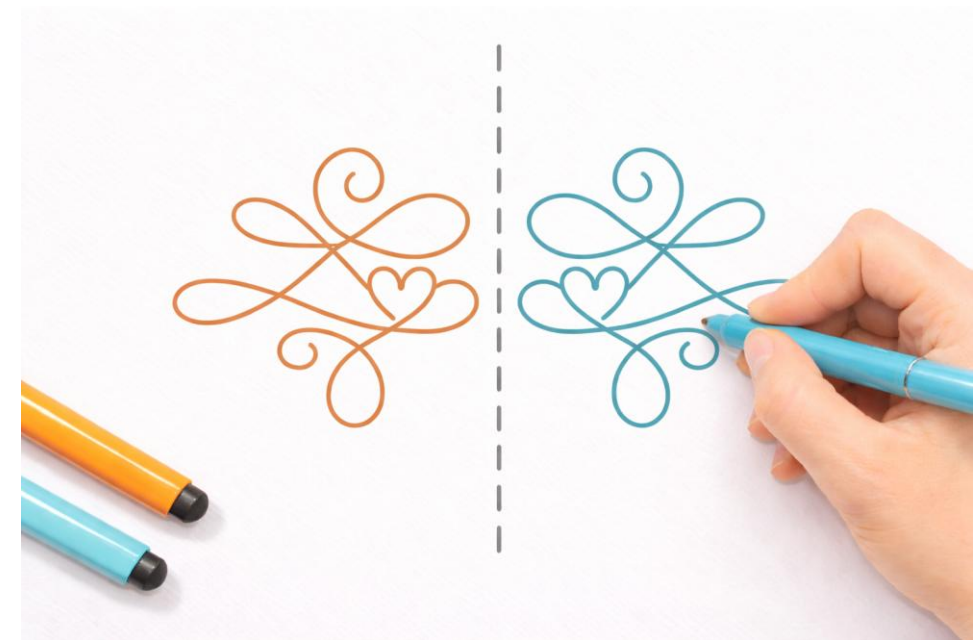
- Tenk på en godt minne, rik på smak og duft
 - Se for deg et avslappende landskap
 - Tell det som har fire hjørner i rommet
 - La blikket ditt spore alle blå ting i rommet
- La blikket «pendle» rolig fra venstre mot høyre noen sekunder
 - Tell baklengs fra 50 og nedover
 - Press føttene i gulvet, krøll tærne
 - Vugg kroppen
 - Hold rundt en pute

Eksempel: Selvhjelp som kan berolige

Noen taktilt, finmotorikk, for eksempel:

- * hekle
- * lage kruseduller
- * tegne noe
- * symmetrilinjen

Selvhjelpsøvelser kan øke konsentrasjonen

Using Bilateral Drawing to Destress

Overføringsverdi – bruk i klasserom og alderstrinn

- Det kan redusere overveldende følelser hvis slike oppstår
- Øvelsene kan gi «pusterom» og påkobling «her og nå»
- Unngå «tidsskila» tilbake til vond fortid
- Selvhjelpsøvelser kan konkurrere vekk «flashback»

Undervisningsrom er offentlig, ikke utlevere privatliv

- Spørsmål eller innspill skal ikke være private når det er flere enn 3 personer i rommet / klasserommet.
- Alle spørsmål og innspill skal anonymiseres. Det etablerer trygghet og man kan snakke om alt, helt ned på detaljnivå.

Ulike samtale-kontekster

Gruppe-kontekst

Studentene lærer via case:

- om personvernet og å aldri invitere til åpne betroelser i klasserommet.
- om hvordan lære elevene om å anonymisere. Unngå rykter og stigmatisering og å ødelegge politiets bevis.
- om å gi elevene beskjed om at lærere og helsesykepleier er tilgjengelig etter timen for en fortrolig prat.

En-person-kontekst

Studentene lærer via case:

- hvordan ha en-til-en-samtale , åpne spørsmål og “høre ut” private fortellinger og å henvise videre til andre fagpersoner.
- hvordan vurdere samtalesimulator **SNAKKEMEDBARN.NO**

The Adverse Childhood Experiences Study (ACE-studien)

- **10 ACE-kategorier gruppert i 3 hovedgrupper**

1. Overgrep

- (fysisk, emosjonelt, seksuelt)

2. Omsorgssvikt

- (fysisk, emosjonell)

3. Belastninger i hjemmet

- (vold mot mor, rusmisbruk i hjemmet, psykisk sykdom i hjemmet, samlivsbrudd, fengsling)

- **Over 17 000 voksne deltakere** i studien.
- **Dose-respons-sammenhengen**, jo flere ACE-er, jo høyere risiko for psykiske plager, rus, hjerte- og karsykdom, og tidlig død. Dette er kjernefunnet i studien.
- **ACE-funn** / ACE er assosiert med psykiske helseutfordringer
 - rusproblemer
 - somatisk sykdom
 - utdanningsfravall

Store omkostninger å ikke prioritere

- Vista Analyse mener kostnadene med stor sannsynlighet er langt høyere enn anslått **33 milliarder kroner**. Beregningene gir et bilde av hva vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn koster samfunnet i følge Svikt og svik (NOU 2017: s. 41).

[Kilde NOU 2017: 12 \(regjeringen.no\)](#)

- En kartlegging av samfunnsøkonomiske kostnader av vold i nære relasjoner i Norge, herunder voldtekt i nære relasjoner, anslår at kostnadene utgjorde **92,7 milliarder kroner** i 2021, fordelt på tre overordnede kostnadskategorier: offentlig og privat ressursbruk, produksjons- og effektivitetstap og redusert livskvalitet (Pedersen 2023).

[Kilde NOU 2024: 4](#) Voldtekt et samfunnsproblem

Spørsmål?

Har du spørsmål eller innspill kontakt meg på:
stine.c.hasle@usn.no

Takk for at du deltok

4 episoder fra animasjonsserien som vant *Emmy for kids*

